

19. 2. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zajištění bankovních záruk

Dne 26. 8. 2014 Nejvyšší soud ČR vydal rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 4340/2011, které významným způsobem mění nahlížení na problematiku zajištění bankovních záruk.

Kromě zvláštního případu úvěrového financování podle ust. § 41 zák. č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, dále jen „IZ“) není možné po zahájení insolvenčního řízení získat právo na uspokojení ze zajištění náležejícího do majetkové podstaty dlužníka. Obecné soudy měly již v minulosti tendenci rozšiřovat nemožnost vzniku práva na uspokojení ze zajištění také na případy, kdy právo na uspokojení sice vznikalo teprve po zahájení insolvenčního řízení, avšak s účinky zpětně k datu před zahájením insolvenčního řízení.[1]

V rozhodnutí ze srpna loňského roku však Nejvyšší soud zašel ještě dál a ve vztahu k zániku práva na oddělené uspokojení získaného po podání návrhu na prohlášení konkursu (*pozn. judikát se vztahuje na situaci podle již zrušeného zák. č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, v rozhodném znění (dále jen „ZKV“)*), avšak tato judikatura je dle našeho názoru aplikovatelná i na IZ) vyslovil názor, že ač lze platně uzavřít zástavní smlouvu k zajištění budoucí pohledávky, samotné zástavní právo vznikne až okamžikem, kdy vznikne zajišťovaná pohledávka (byť s pořadím ke dni, kdy byly splněny formální podmínky pro vznik zástavního práva). **Pokud zajišťovaná pohledávka (a tedy dle názoru Nejvyššího soudu i zástavní právo) vznikla až po prohlášení konkursu, tak nelze věřiteli přiznat ohledně takového zástavního práva právo na oddělené uspokojení (resp. uspokojení ze zajištění).**

Banky tak nemohou získat právo na uspokojení ze zajištění k regresním pohledávkám z titulu plnění z bankovních záruk, pokud k plnění z bankovní záruky dojde až po zahájení insolvenčního řízení. Banky přitom nejsou schopny v době, kdy rozhodují o vystavení bankovní záruky, s dostatečnou mírou jistoty předvídat, zda hrozí, že se v době trvání záruky ekonomická situace dlužníka zhorší natolik, že proti němu bude zahájeno insolvenční řízení.

Přestože jsme toho názoru, že existují právní instrumenty, kterými banka může své postavení ve vztahu s příkazcem záruky posílit a zajistit si tak i pro tyto případy pozici zajištěného věřitele v případném insolvenčním řízení, považujeme rozhodnutí za nešťastné a je ho potřeba podrobit kritice, a to hned v několika směrech.

Závěry Nejvyššího soudu jsou podle našeho názoru problematické z obecného hlediska občanskoprávního, tím spíše pak ve specifických poměrech insolvenčního práva. Dále tyto závěry

neodpovídají smyslu a účelu zákona.

Občansko-právní hledisko

Občanský zákoník č. [40/1964](#) Sb. (dále jen „SOZ „ nebo starý občanský zákoník“) upravoval ve svém § 155, že: „*Zástavním právem může být **zajištěna** i pohledávka, která má v budoucnu vzniknout, anebo pohledávka, jejíž vznik je závislý na splnění podmínky.*“, obdobné ustanovení nalezneme v zákoně č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“) v jeho § 1311: „*Zástavním právem lze **zajistit** dluh peněžitý i nepeněžitý, podmíněný nebo i takový, který má vzniknout teprve v budoucnu.*“. Tato ustanovení OZ i SOZ představují **průlom do doktríny akcesority zástavního práva** ve vztahu ke vzniku zajištění – zákon zde umožňuje zřídit zajištění, aniž by existoval dluh (resp. v dřívější terminologii pohledávka), který má být zajištěn.

Ostatně jak správně připomíná ve svém článku T. Richter[2], tak již komentářová literatura k SOZ dovodila, že: „*V mezidobí od vzniku zástavního práva do vzniku dlužníkovy závazku jde sice o zajištění pohledávky, ale bez úkojného práva ze zástavy. ... Pořádí takto zajištěné budoucí pohledávky v konkurenci s jinými zástavními věřiteli, jejichž pohledávky jsou zajištěny na téže zástavě, se řídí dobou, kdy uvedené zástavní právo, byť s blanketní pohledávkou, vzniklo, a nikoliv dobou, kdy ze strany věřitele dojde k plnění a jemu odpovídajícímu závazku dlužníka splnit řádně a včas své povinnosti vůči věřiteli.*“[3]

Za daných okolností se můžeme podívat, proč Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi neochvějně razí teorii akcesority v tak přísné podobě a v případě zástavy budoucích pohledávek konstruuje model latentního či spícího, avšak zatím neexistujícího, zástavního práva.

Specifické prostředí insolvence

I kdybychom přes veškeré výhrady vznesené výše přijali závěry Nejvyššího soudu v obecné občanskoprávní rovině, musíme je kategoricky odmítnout ve zcela specifickém prostředí konkurzním, resp. insolvenčním.

Soud prvního stupně správně potvrdil, že smyslem předmětných ustanovení ZKV je zabránit tomu, aby ve lhůtě dvou měsíců před podáním návrhu na prohlášení konkursu nebo po podání tohoto návrhu (v prostředí IZ po zahájení insolvenčního řízení) docházelo k uzavírání nových zástavních smluv mezi věřitelem a úpadcem, nikoli postihnout „bdělé“ věřitele, kteří si své pohledávky za obchodním partnerem zajistili zástavním právem v době, kdy tento partner ještě nebyl v úpadku, ani jeho budoucímu úpadku nic nenasvědčovalo.

Jak jsme naznačili výše, není možné klást na banky břemeno, aby v době, kdy rozhodují o vystavení bankovní záruky, měly znalost o tom, jaká bude ekonomická situace jejich dlužníka (klienta banky) v době, kdy bude bankovní záruka uplatněna jejím beneficentem. To platí tím spíš, že bankovní záruky se zřídka vystavují na dobu kratší jednoho roku, a že není neobvyklé, že z iniciativy beneficenta jsou záruky (i opakovaně) prolongovány.

Umožňuje-li zákon přihlásit podmíněnou pohledávku, která se po splnění podmínky stane pohledávkou nepodmíněnou, pak stejný princip musí z logiky věci platit u pohledávek budoucích. Plněním z bankovní záruky podle našeho názoru nedochází ke změně pohledávky nezajištěné na pohledávku zajištěnou, jak to pravděpodobně chápe Nejvyšší soud a proto u těchto situací shledává rozpor s § 14 odst. 1 písm. e) ZKV či prizmatem dnešní úpravy s § 109 odst. 1 písm. b) IZ. I budoucí pohledávka z regresního nároku zajištěná zástavním právem k majetku úpadce se přihlašuje do konkursního řízení jako pohledávka s právem na oddělené uspokojení, tedy jako pohledávka zajištěná. Ne jinak tomu je i v insolvenčním řízení.

Závěr, že banky při plnění na bankovní záruku po zahájení insolvenčního řízení, nabývají právo na uspokojení zajištění nově (a to i když zřídily zástavní právo léta před zahájením insolvenčního řízení), nepovažujeme za správný.

Smysl a význam zákona

Právo není samoučelné a připíná se k určité hodnotové soustavě a znát zákony neznámá držet se jejich slov, ale pochopit jejich účinnost a sílu.[4] Ústavní soud ve své ustálené judikatuře mnohokrát zopakoval, že obecným soudům nelze v řešení sporných případů tolerovat příliš formalistický postup za použití v podstatě sofistikovaného odůvodňování zřejmě nespravedlnosti.[5]

Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 4340/2011 sofistikovaně argumentuje, že nevznikne-li (zastavená) pohledávka, není zde ani zástavní právo, touto argumentací však dochází k popření smyslu a významu ustanovení SOZ, OZ, ZKV i IZ.

V důsledku rozhodnutí Nejvyššího soudu budou „potrestány“ banky, přestože si při vystavení záruky a zřízení zástavního práva k budoucí regresní pohledávce počínaly obezřetně, racionálně, s péčí řádného hospodáře (ale i s péčí odbornou), a přestože neučinily žádný úkon, který by byl *contra legem* či *in fraudem legis*.

Nejvyšším soudem podaný výklad ustanovení o zajištění budoucích pohledávek v kontextu konkursního (ale i insolvenčního) práva překračuje ústavní meze interpretace právních norem a je nutné se od něj distancovat.

Závěr

Výše jsme uvedli, že existují právní instrumenty, jak situaci nastolenou komentovaným rozhodnutím řešit, to však nemůže být důvodem pro to, abychom rezignovali na kritiku konkrétního rozhodnutí, které nejenže je sporné v rovině teoreticko-právní, ale i přehlíží smysl právní regulace a abstrahuje od účelu existence normativního právního systému, když zcela odhlíží od potřeb obchodní praxe.

Mgr. David Urbanec,
advokát a partner

Mgr. Aleš Hradil,
advokátní koncipient

[DUNOVSKÁ & PARTNEŘI s.r.o.](#)
advokátní kancelář

Palác Archa
Na Poříčí 24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 774 000
e-mail: office@dunovska.cz

-
- [1] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSČR 16/2011 ze dne 30. 11. 2011.
[2] Tomáš Richter: Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo, Obchodněprávní revue 9/2013, s. 241n..
[3] Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, s. 1097.
[4] Celsus, Digesta 1.3.17.
[5] Srov. např. nálezy ÚS sp. zn. Pl. ÚS 21/96, sp. zn. Pl. ÚS 19/98, sp. zn. I. ÚS 2736/07 či sp. zn. I. ÚS 2232/07.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jak nastavit smlouvy s dodavatelem podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci - kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)
- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)